

Γ. Κονδύλη & Όθωνος 1, Μαρούσι | 210 61 24 000
www.akadimos.gr | fb:@akadimos.marousi | tw:@Akadimos

Εισηγήτρια: Ελευθερία Χατζηβασιλείου

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019

ΑΡΧΑΙΑ (ΓΝΩΣΤΟ) Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς... Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἔστιν ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἔν, οὐδὲ ταύτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἔστι κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτης ἕξ μνάς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

Εἰ δὴ πᾶσα ἐπιστήμη οὕτω τὸ ἔργον εὖ ἐπιτελεῖ, πρὸς τὸ μέσον βλέπουσα καὶ εἰς τοῦτο ἄγουσα τὰ ἔργα (ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις ὅτι οὐτ' ἀφελεῖν ἔστιν οὔτε προσθεῖναι, ὡς τῆς μὲν ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως φθειρούσης τὸ εὖ, τῆς δὲ μεσότητος σωζούσης, οἱ δ' ἀγαθοὶ τεχνῖται, ὡς λέγομεν, πρὸς τοῦτο βλέποντες ἐργάζονται), ἢ δ' ἀρετὴ πάσης τέχνης ἀκριβεστέρα καὶ ἀμείνων ἔστιν ὡσπερ καὶ ἡ φύσις, τοῦ μέσου ἂν εἴη στοχαστικὴ. Λέγω δὲ τὴν ἠθικὴν· αὕτη γὰρ ἔστι περὶ πάθη καὶ πράξεις, ἐν δὲ τούτοις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον.

Παρατηρήσεις

- 1. α. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς:** Να περιγράψετε τὴ διαδικασία κατάρκτησης τῆς υποκειμενικῆς μεσότητος ἀπὸ τὸν εἰδικὸ σύμφωνα με τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα.

β. Να προσδιορίσετε τὸ περιεχόμενο τῶν παρακάτω προτάσεων ὡς σωστὸ ἢ λανθασμένο σύμφωνα με τὸ νόημα τῶν ενοτήτων που σας δίνονται:

Απόσπασμα Α:

- Ο φιλόσοφος ἐπισημαίνει ὅτι στὶς διδασκαλίες τῆς ἀριθμητικῆς μπορεῖ νὰ ἐντοπίσει κανεῖς στοιχεῖα γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τῆς ἐννοίας τῆς μεσότητος στὴν ἠθικὴ ἀρετὴ.
- Ο Ἀριστοτέλης χρησιμοποιεῖ τὸ χῶρο τοῦ ἀθλητισμοῦ γιὰ νὰ προσδιορίσει ἀκριβέστερα τὴν ἐννοία τῆς μεσότητος.

Απόσπασμα Β:

3) Το ιδανικό έργο για κάποιον είναι αυτό που δεν χρειάζεται καμία προσθαφαίρεση.

4) Η μεσότητα εντοπίζεται σε κάθε είδος αρετής.

5) Ο Σταγειρίτης αναφέρει ότι άριστος είναι ο τεχνίτης εκείνος που κατά την εκπόνηση του έργου του έχει στραμμένο το βλέμμα του προς τη μεσότητα.

Μονάδες 10

2. Στο πρώτο από τα δύο αποσπάσματα που σας δίνονται να σχολιάσετε τις προϋποθέσεις ύπαρξης μεσότητας και τα κριτήρια εντοπισμού της, αφού βρείτε μέσα στο κείμενο τις λέξεις / φράσεις που αναφέρονται και στις πρώτες και στα δεύτερα.

Μονάδες 10

3. Να εξηγήσετε πώς η τέχνη χρησιμεύει στον φιλόσοφο ως παράδειγμα για να αποσαφηνίσει την έννοια της μεσότητας ως ειδοποιού διαφοράς της ηθικής αρετής στο δεύτερο από τα δύο αποσπάσματα που σας δίνονται.

Μονάδες 10

4. α. Να εντοπίσετε στο πρώτο απόσπασμα ένα επίθετο που να δηλώνει με την κατάληξή του δυνατότητα και ένα που να δηλώνει δεοντολογία. Να γράψετε τα ρήματα από τα οποία παράγονται καθώς και δυο (για κάθε ρήμα) ομόρριζα επίθετα της νεοελληνικής .

β. Να εντοπίσετε στην πρώτη ενότητα πέντε ζευγάρια ετυμολογικά συγγενών λέξεων. (δηλαδή κάθε ζευγάρι να αποτελείται από δυο λέξεις ετυμολογικά συγγενείς μεταξύ τους. Π.χ στο δεύτερο απόσπασμα: έργον -εργάζονται)

Μονάδες 10

5. Να επιλέξετε την σωστή απάντηση σε καθεμία από τις παρακάτω περιπτώσεις:

α. Ο Αριστοτέλης **δεν** διαπληκτίστηκε με τον : 1. Ξενοκράτη 2. Θεόφραστο 3. Ηρακλείδη

β. Ο Σταγειρίτης στην Ακαδημία **δεν** διδάχθηκε από τον: 1. Πλάτωνα 2. Εύδοξο τον Κνίδιο 3. Σπεύσιππο

γ. Στην Τρίτη περίοδο της φιλοσοφικής δραστηριότητας του Αριστοτέλη **δεν** ανήκει το έργο: 1. *Ἠθικά Νικομάχεια* 2. *Περὶ ζώων γενέσεως* 3. *Περὶ ἔρμηνείας*

δ. Ο Αριστοτέλης **δεν** δίδαξε : 1. στην Ακαδημία 2. Στον Περίπατο 3. στο Λύκειο

ε. Ο Αριστοτέλης **δεν** έζησε : 1. στη Σικελία 2. στη Μακεδονία 3. Στην Αθήνα

Μονάδες 10

6. Στο πλατωνικό έργο «Κρίτων», ο Κρίτωνας προτείνει στο Σωκράτη να τον βοηθήσουν να δραπετεύσει από τη φυλακή γιατί η απόφαση για την καταδίκη του σε θάνατο ήταν άδικη. Σε αυτήν την πρόταση ο Σωκράτης απαντά αρνητικά εξηγώντας εν ολίγοις πως σε καμία περίπτωση **δεν** πρέπει να παρανομεί κανείς. Αφού μελετήσετε την απάντησή του στο παρακάτω απόσπασμα του εν λόγω πλατωνικού έργου και την συγκρίνετε με την πρώτη από τις δυο παραπάνω ενότητες των Ηθικών Νικομαχείων , να καταγράψετε ποιο διαφορετικό κριτήριο της ηθικής αρετής αναδεικνύεται από τους δύο φιλοσόφους.

ΣΩ. Νά πώς πρέπει να σκεφτείς για να καταλάβεις: Την ώρα που εμείς ετοιμαζόμαστε να δραπετεύσουμε από δω, ή πες την όπως θέλεις μια τέτοια πράξη, αν έρθουν οι Νόμοι και η Πολιτεία, σταθούν ξαφνικά μπροστά μας και μας ρωτήσουν: «Για πες μας, Σωκράτη, τί έχεις στον νου σου να κάνεις; Άλλο τίποτα ή σκέπτεσαι μ' αυτό [50b] το έργο που αποτολμάς να αφανίσεις και μας τους Νόμους κι ολόκληρη την Πολιτεία, όσο σου περνάει από το χέρι; Ή φαντάζεσαι πως είναι δυνατόν να στέκεται όρθια και να μην έχει αναποδογυριστεί εκείνη η Πολιτεία, όπου οι αποφάσεις των δικαστηρίων δεν ισχύουν καθόλου, αλλά ακυρώνονται και καταργούνται από οποιονδήποτε πολίτη;» Τί θα απαντήσουμε, Κρίτων, σ' αυτά και σ' άλλα παρόμοια ερωτήματα; Γιατί πολλά θα μπορούσε να ειπεί κανείς, και μάλιστα ένας ρήτορας,

για να υπερασπιστεί τούτο τον νόμο που πάμε εμείς να καταλύσουμε και που ορίζει να έχουν κύρος οι αποφάσεις των δικαστηρίων. [50c] 'Η μήπως θ' αποκριθούμε σ' αυτούς: «Μάλιστα, θέλουμε να καταλύσουμε αυτό τον νόμο, γιατί η Πολιτεία δεν έκρινε δίκαια την υπόθεση στο δικαστήριο, όταν μας καταδίκασε, και μας αδίκησε». Αυτά θα πούμε ή τίποτ' άλλο;

ΚΡ. Αυτά, μά τον Δία, Σωκράτη.

ΣΩ. Και τί θα απαντήσουμε τότε, αν μας πουν οι Νόμοι: «Αλήθεια, Σωκράτη, είχαμε και αυτά συμφωνήσει μεταξύ μας ή μονάχα πως θα πειθαρχείς στις αποφάσεις που θα βγάζουν τα δικαστήρια της Πολιτείας, οποιεσδήποτε κι αν είναι αυτές;» Κι αν εμείς απορούσαμε που θα μας μιλούσαν έτσι, ίσως θα λέγαν: «Σωκράτη, μην παραξενεύεσαι μ' αυτά που λέμε, αποκρίσου μας μόνο, αφού μάλιστα έχεις συνήθεια να χρησιμοποιείς την ερώτηση και την απόκριση. Πες μας λοιπόν τί παράπονο έχεις [50d] από μας κι από την Πολιτεία και πας να μας καταστρέψεις; Πρώτα-πρώτα εμείς δεν σε γεννήσαμε και με τη δική μας προστασία δεν παντρεύτηκε ο πατέρας σου τη μητέρα σου και σ' έφερε στη ζωή; Πες μας λοιπόν, έχεις να κατηγορήσεις για κάτι αυτούς από μας τους Νόμους που κανονίζουν τα ζητήματα των γάμων, τάχα πως δεν είναι καλοί;» —«Δεν έχω γι' αυτούς καμιά κατηγορία», θ' απαντούσα. —«Μήπως λοιπόν έχεις καμιά κατηγορία για τους νόμους εκείνους που κανονίζουν την ανατροφή και τη μόρφωση των παιδιών, αυτή που δόθηκε και σε σένα; 'Η δεν πρόσταζαν ορθά εκείνοι από μας οι Νόμοι που είναι ορισμένοι γι' αυτά, παραγγέλλοντας στον πατέρα σου να σε μορφώσει με [50e] μουσική και γυμναστική;» —«Ορθά πρόσταζαν», θα έλεγα. —«Πολύ καλά. Τότε αφού γεννήθηκες και ανατράφηκες και μορφώθηκες με την προστασία μας, θα μπορούσες να ειπείς πρώτα πως δεν ήσουν δικός μας και παιδί μας και δούλος μας και συ ο ίδιος και οι πρόγονοί σου; Κι αν τούτο είναι έτσι, μήπως σου περνάει από τον νου πως εμείς και συ έχουμε τα ίδια δικαιώματα και όσα κι αν επιχειρούμε να σου κάνουμε εμείς νομίζεις πως έχεις το δικαίωμα τα ίδια να κάνεις και σε μας; 'Η δεν έχεις βέβαια τα ίδια δικαιώματα απέναντι στον πατέρα σου ούτε απέναντι στον αφέντη σου, αν τύχαινε να έχεις αφέντη, ώστε όσα σου κάνουν αυτοί, τα ίδια να μπορείς να τους κάνεις και συ, ούτε αν σ' έβριζαν [51a] αυτοί να τους βρίζεις και συ, ούτε αν σε χτυπούσαν να τους χτυπάς, ούτε άλλα τέτοια πολλά. Απέναντι όμως στην πατρίδα και στους νόμους φαντάζεσαι πως έχεις τέτοια δικαιώματα ώστε, αν εμείς θέλουμε να σε θανατώσουμε —γιατί νομίζουμε πως είναι δίκαιο— να προσπαθήσεις και συ από τ' άλλο μέρος να καταστρέψεις εμάς τους Νόμους και την Πατρίδα, όσο φυσικά σου περνάει από το χέρι; Και κάνοντας αυτά θα ισχυριστείς πως κάνεις δίκαιες πράξεις, συ που αληθινά φροντίζεις για την αρετή;

Πλάτων, Κρίτων, 50 a – 51a

Μονάδες 10